

DE MILLEGEMVRIEND

5e jaargang, nr.2
april 1992

MEDEDELINGSBLAD VAN DE
V.Z.W. MILLEGEMVRIENDEN

Verantw. uitgever: F.Schelfhout,
Herentalsebaan 85, 2520 RANST, tel. 03/353.17.70.
Bankrekening MILLEGEMVRIENDEN-Ranst: 733-1311310-94

VONDELINGEN TE ANTWERPEN.

Het Oude Testament leerde ons dat Mozes, als *vondeling*, door de dochter van de farao van Egypte werd ontdekt tussen het riet langs de oever van de Nijl.

Te Antwerpen was "een huis voor Vondelingen" dat rond 1374 afbrandde. Ook bestond er aldaar tot 1531 een "vondelingenhuis" op de Paddengracht (thans Prinsesstraat), daarna werd dit overgebracht naar de Lepelstraat (thans St.-Rochusstraat). (1) In een ordonantie van de Magistraat van Antwerpen van 4 maart 1557 vernemen we dat de aalmoezeniers in het onderhoud voorzien van 1600 tot 1700 kinderen. Het waren toen de zogenaamde "*aalmoezeners*" die zich het lot van "*te vondeling gelegde kinderen*" aantrokken. Later wordt deze zorg overgenomen door de officiële besturen der "*Godshuizen*", die daarna *Commissie van Openbaren Onderstand* worden genoemd en recent werden omgedoopt tot *Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn*.

Het probleem van de vondelingen moet wel bijzonder groot geweest zijn, want het stadsbestuur van Antwerpen, dat verontrust was over het schrikwekkend stijgen van het aantal te vondeling gelegde kinderen, vaardigde op 15 juli 1569 het gebod uit dat *niemand wie hij sij int secrete oft openbaer hem en vervoordere eenighe kinderen te vondelinge leggen oft te doen leggen op de pene van gescavotteerd oft andersints naer gelegentheyt van saeken gecorrigeert te worden, anderen ten exempel*. Op 28 april 1728 herleidde het Stadsbestuur de straf op het te vondeling leggen tot 12 jaar verbanning.

De Franse overheersing die in 1792 te Antwerpen haar intrede deed bracht hier ook hervorming en bij Keizerlijk decreet van 19 januari 1811 liet Napoléon de *Schuiven* voor vondelingen oprichten. Hierbij werd het te vondeling leggen niet meer als strafbaar aanzien. In elk arrondissement moest een schuif geopend worden. Er werd bepaald dat kinderen tot 6 jaar bij een voedster dienden geplaatst te worden en daarna uitbesteed werden bij landbouwers of ambachtlieden. Dit betekende dat deze kinderen reeds vanaf hun zesde jaar arbeid moesten verrichten, want er werd bepaald dat het bedrag van de onderhoudskosten, aan de landbouwers betaalt, elk jaar verminderde tot de leeftijd van 12 jaar bereikt was. Op 12 jaar waren de kinderen verondersteld volledig zelf *voor de kost* te kunnen werken.

Vanaf hun twaalfde jaar werden de jongens ter beschikking gesteld van de Minister van Marine. Napoléon had hier dus een wervingsreserve voorzien voor de bemanning van zijn oorlogsvloot. De kinderen moesten gratis werken bij hun meester tot de maximum leeftijd van 25 jaar. Zij krijgen dus geen loon, doch er moet gratis voeding, onderhoud en onderkomen verstrekt worden.

In Antwerpen werd pas op 16 juli 1812 de schuif opgericht in het oud Vondelingenhuis aan de St.-Rochusstraat. Hierbij hoorde ook een register waarin alles over de vondeling nauwkeurig werd opgetekend. De schuif zag er uit als een loket in de muur naast de toegangspoort. Aan de buitenzijde was ze afgesloten met een houten schuifraam, daarachter bevondt zich een ruimte waar het kind kon geplaatst worden en langs de binnenkant was er een deurtje langswaar het kind kon binnengenomen worden. De buitenste schuifdeur zat heel vernuftig in mekaar. Bij het openen deed zij een bel rinkelen in de portiersloge zodat men daar wist dat er een klantje moest opgehaald worden en eenmaal de buitenraam gesloten kon deze niet weder geopend worden vóórdat het kind langsbinnen weggenomen was. Geen bedenken dus, eventueel spijt kwam te laat. Het is begrijpelijk dat de meeste vondelingen in de schuif

(1) J. Wilms, *Onder Sint-Andriestoren*, Antwerpen 1941

werden gelegd tussen *het invallen van de duisternis en middernacht*.

Soms gebeurde het dat de moeders een briefje bij het kind voegden met de vraag om het kind een bepaalde naam te geven en ook dikwijls om te vermelden dat het kind reeds gedoopt was. Ook andere kentekens werden wel eens bijgevoegd, b.v. een schuin doorgesneden helft van een devotieprentje of een speelkaart, om zo misschien later het kind terug te kunnen opvragen, want de moeder bewaarde zorgvuldig de andere helft. Het gebeurde wel dat later een kind terug werd opgehaald met het bijgehouden *bewijsstuk*, er moest dan wel het gehele of gedeeltelijke onderhoudsgeld terugbetaald worden. In de periode tussen 1850 en 1860 werden ongeveer 13 % van de kinderen terug opgevraagd.

Indien er geen aanduidingen waren dan werd door de officier van de burgerlijke stand een naam naar goeddunken gegeven. Begrijpelijk dat in de Franse periode de namen een meestal Franse klank hadden. Zo vonden we voor in Ranst uitbesteedde vondelingen o.a. Baret, Boudar, Cedre, Fallu, Forchi. (2)

Niettegenstaande het instellen van de schuif werden er toch ook nog kinderen gewoon langs de straat te vondeling gelegd, die dan in het vondelingenhuis werden binnengebracht. Toen in 1828 de schuif een tijd lang door de politie werd bewaakt, werden er dat jaar slechts 5 kinderen naar de schuif gebracht, doch er werden 13 kinderen op de openbare weg te vondeling gelegd. Van de vondelingen stierven meer dan 50 % vóór hun 15^e levensjaar, hierbij bereikten 30 % zelfs niet hun eerste levensjaar (1800 – 1850), doch het sterftecijfer bij andere kinderen lag in die periode ook zeer hoog, hoewel lager dan bij vondelingen.

Na de Franse overheersing probeerden verschillende instanties om de schuif terug te doen afschaffen. Het hoofdargument was vooral de financiële last van het onderhoud van de vondelingen. In 1859 waren er in ons land nog slechts twee schuiven open : Antwerpen en Gent. Op 23 juni 1860 wordt in de gemeenteraad te Antwerpen na een lang debat beslist, met 21 stemmen voor en 4 stemmen tegen, om de schuif af te schaffen. Op klokslag middernacht 31 juli 1860 rinkelt de bel in de portiersloge voor de laatste maal. Het laatste kind dat in de schuif lag gaf men de naam : *Jozef Finis*. Een jaar later kwam de moeder dit kind opvragen.

Het vondelingenprobleem bestond vooral in de grote steden. Op het platte land kende iedereen "iedereen" en ofwel bleven ongehuwde moeders met hun kind bij de ouders inwonen of anders trokken deze ongehuwde moeders naar de stad. Toch wist men wel op "den buiten" wat vondelingen waren, want zoals reeds vermeld werden veel vondelingen vanuit de stedelijke Godshuizen naar gezinnen op den buiten uitbesteed. Van der Steen vermeldt in zijn werk een veertigtal vondelingen uit de periode 1811 tot 1846, die ofwel in Ranst werden *uitbesteed* of er later kwamen huwen of overlijden. De meeste onder hen stierven echter zeer jong, we hopen in een latere bijdrage nog eens meer uitgebreid over hen te vertellen.

Wij volgen thans een kind dat vanuit Antwerpen uitbesteed werd te Heist op den Berg, daarna te Herenthout in het huwelijk treedt en wiens kinderen later naar Ranst afzakken en waarvan een kleinkind zich – nu 58 jaar geleden – in Millegem komt vestigen.

Op een winteravond, de tweede februari 1813 om 10 u 30, wordt in Antwerpen een kind van het mannelijk geslacht in de schuif gelegd. Het is in goede gezondheid en de ouderdom wordt op 40 dagen geschat, dus rond Kerstmis 1812 geboren. Het kind droeg een hemdje met kanten kraag, een satijnen nachthemd, een kindermutsje in fijn wit linnen met kant, een muts van getrepte stof ook versierd met kant, een buikband van wit linnen, twee luiers in witte stof en

(2) R. Van der Steen, *Vondelingen te Antwerpen (1796 – 1960)*, VVF–Antwerpen 1988

een luier in donker fries blauw en een laken? gemaakt uit verschillende stukken gekleurd katoen.

Het kind werd nog dezelfde dag gedoopt en 's anderdaags 3 februari 1813 werd het ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand onder de naam van **Ignatius CAMI**.

Op 24 februari 1813, als Ignatius bijna twee maand oud is, wordt hij uitbesteed te Heist op den Berg, op het Goor, bij de familie van Frans Den Draek en Maria Theresia Gebuers. Voor 1813 wordt hiervoor aan de familie 61 frank betaald voor 10 maanden. In 1814 bedraagt dit 68 frank, voor 1815 : 62 frank en voor 1816 : 58 frank per jaar. De uitbetaling gebeurde om de drie maanden. Voor het jaar 1815 vonden we dat een hectoliter (100 l) tarwe 22 en een hectoliter rogge 15 frank kostte. Vanaf 1817 (Hollandse tijd) wordt de betaling in gulden gedaan :

1817 : 28 gulden	1821 : 20 gulden	1825 : 6 gulden
1818 : 26 gulden	1822 : 16 gulden	1826 : 4 gulden
1819 : 24 gulden	1823 : 12 gulden	
1820 : 22 gulden	1824 : 8 gulden	

Bovenop deze bedragen ontvangt het pleeggezin nog een kleine jaarlijkse bijdrage voor "*kleedsel en schoengeld*". In 1817 wordt 1,04 gulden betaald "*aen medecynen*" en in 1824 : 1,15 gulden "*schoolgeld*".

Geleidelijk verminderen de bedragen, men neemt aan dat kinderen van 6 jaar reeds een flink handje kunnen toesteken en vanaf het veertiende jaar wordt aangenomen dat de uitbestedeling volledig voor de kost kan werken en wordt geen bijdrage meer voorzien. Het bestuur der Godshuizen blijft wel de voogdij behouden. Zo geeft men op 4 april 1827 voor Ignatius 1,60 gulden voor "*volle kleedsel & schoengeld voor de eerste Communie*". Op 4 april 1828 wordt 1,70 gulden gegeven voor "*half kleedsel & schoengeld*" en er wordt opgetekend : "*heeft vallende ziekte*". Op 4 april 1829 voor "*volle kleedsel & schoengeld*" 1,80 gulden. Op 5 april 1830 voor "*half kleedsel & schoengeld*" 1,90 gulden. In 1830 wordt nog eens vermeld : "*vallende ziekte, woont bij Francis Den Draek 't Heist op den berg, voor den kost*". De laatste tussenkomst is op 2 april 1831 : "*gegeven volle kleedsel & schoengeld voor 't laetste : 2,10 gulden, afgedankt is genezen*".

In 1831 moet Ignatius te Antwerpen deelnemen aan de **loting** voor het leger en trekt het nummer " **300** ". De militie-raad te Antwerpen stelt hem echter vrij van legerdienst voor de jaren 1831, 1832 en 1833 wegens Epilepsie en stelt hem definitief vrij in 1834 voor dezelfde reden.

In 1842 wordt een getuigschrift afgeleverd voor huwelijk door DE BESTIERING DER GODSHUIZEN VAN ANTWERPEN : "*... verzoekt by deze, den Heer Jan Francis Heylen Armmeester der Gemeente Herenthout tegenwoordig te willen zyn en, voor zoo veel noodig, toe te stemmen in het houwelyk aen te gaen tusschen Ignatius Cami, geboren te Antwerpen 1812, Dienstbode, woonende te Wiekevorst & Catharina Boymans, oud 30 jaren, geboren & woonende te gezegd Herenthout.*"

Ignatius Cami trouwt te Herenthout op 7 oktober 1842 met Catharina Bomans, die aldaar geboren was op 4 maart 1811. Ignatius woonde toen niet meer bij het pleeggezin van Francies Den Draeck te Heist op den Berg, doch had zich te Wiekevorst gevestigd.

Tussen 1844 en 1858 worden in het gezin Cami te Herenthout vijf zonen geboren. Toen, in 1854, een zoon op 6-jarige leeftijd overlijdt, verklaart Ignatius bij de aangifte "*niet te kunnen*

schrijven". In die tijd was dit niet zo uitzonderlijk dat men niet kon lezen of schrijven, doch men kan zich wel bedenking maken bij het *schoolgeld* dat het pleeggezin voor Ignatius ontving.

Ignatius Cami overlijdt te Herenthout op 28 juni 1872, 59 jaar oud. Zijn weduwe, Anna Catharina Bomans, komt in 1882 met haar zoon naar Ranst, waar zij overlijdt in 1888.

De oudste zoon van Ignatius, **Franciscus Cami**, woont tussen 1882 en 1887 te Ranst in de Zakstraat waar twee van zijn zeven kinderen worden geboren, doch keert later terug naar Herenthout waar hij in 1909 overlijdt.

Een tweede zoon van Ignatius, **Henricus Judocus Cami**, trouwt te Ranst op 7 september 1875 met Maria Catharina De Sweemer. In dit gezin worden te Ranst 3 kinderen geboren. Maria Catharina overlijdt in 1881 en Henricus Judocus hertrouwt een jaar later met Angelina Kerkhofs, er worden nog eens tien kinderen geboren. Henricus Judocus overlijdt in 1929 en woonde toen in de Schawijkplasweg.

Een derde zoon van Ignatius, **Ludovicus Cami**, komt in 1870, op 16-jarige leeftijd, als dienstknecht, inwonen bij landbouwer Van Dyck op de Hogenaard te Ranst, maar keert in 1878 terug naar Herenthout. Hij keert wel spoedig naar de streek terug om in 1879 te Wommelgem te trouwen met Rosa Janssens. Hun eerste kind wordt op Millegem geboren in de Kerkstraat, dat is de huidige St.-Antoniusstraat. Later verhuist het gezin naar Vremde waar nog elf andere kinderen geboren worden. Ludovicus overlijdt te Vremde in 1936.

De familie Stan Cami - Raes, zestig jaar geleden.

Een vierde zoon van Ignatius, **Joannes Franciscus Cami**, komt in 1879, als dienstknecht, inwonen bij landbouwer Corneel Stuyck aan de Kromstraat. Hij huwt te Ranst in 1885 met Rosa Wouters en zij hebben zeven kinderen. Hij overlijdt in 1938 in de Zakstraat.

In het gezin van Henricus Judocus Cami en Angelina Kerkhofs, hierboven vermeld, wordt op het Schawijk op 2 maart 1899 **Constantinus Cami** geboren. Stan, zoals hij door iedereen genoemd wordt moet dus door het bos van Zevenbergen naar de school en naar de kerk in Ranst, winter en zomer en zal er wel elke boom gekend hebben. Stan Cami huwt met Theresia Maria Raes uit Borsbeek en vestigt zich in de Fortstraat te Ranst. Dat is de huidige Wijnegembaan, daar woonde ook de vader van Stan. De kinderen van Stan en Marie worden in de Fortstraat geboren. Een ervan is jong overleden. In 1934 komt het

gezin Cami met de vier kinderen naar Millegem in de Sint-Antoniussstraat wonen. Toen in 1953 het kerkje van Millegem terug opengesteld wordt voor de wekelijkse eredienst, is ook Stan Cami er bij. Hij behoort tot de ploeg van de ondertussen allemaal overleden medewerkers : Jos De Wolf, Leon Van Doren, Jef Van Sandt, meneer Vervaeke en Jef Aerts en anderen die er voor zorgden dat er hersteld, geschilderd, gevloerd en elektriek werd aangelegd.

Stan Cami overlijdt op 28 mei 1969. Marie Cami die nog steeds in het huis in de Sint-Antoniussstraat woont waar zij in 1934 naar toe kwamen heeft dit jaar haar 91-ste verjaardag gevierd, maar dat weten we maar omdat Marie ons dat terloops vertelde, indien ze ons had verteld dat ze bijna tachtig was zouden we dat ook geloofd hebben. De vier dochters van Stan Cami en Marie Raes zijn allemaal na hun huwelijk op Millegem blijven wonen en... allemaal fervente Millegemvrienden.

Bestuursvernieuwing.

In de maand februari bood Georges Vermeulen, die sedert het begin van onze vereniging de functie van secretaris waarnam, zijn ontslag aan.

Tijdens de ledenvergadering van 30 maart werd de functie van "secretaris" opengesteld, kandidaten kunnen zich melden bij een van de bestuursleden. In afwachting van een kandidaat werden de taken tussen de bestuursleden tijdelijk verdeeld.

Toen in 1978, bij gelegenheid van de 25ste verjaardag van de "heropening" van het kerkje van Millegem, de idee opkwam om dat zomaar niet onopgemerkt te laten voorbijgaan, trok zuster Solie, toen kleuterleidster in het wijkschooltje, naar Georges Vermeulen om te vragen of hij niet een of andere "festiviteit" kon mee organiseren bij deze gelegenheid.

Georges en Lucia hebben direkt "ja" gezegd en de eerste Millegemfeesten werden uit de grond gestampt. Waarom zuster Solie Georges aansprak ? Wel, gewoon omdat hij toen al volop actief was in het schoolkomitee van de kleuterschool en de zuster hem kende als iemand die de handen uit de mouwen weet te steken.

De eerste Millegemkermis was al direkt een schot in de roos en sindsdien is Georges (en Lucia evenzeer) zich blijven inzetten voor Millegem. Wanneer dan de v.z.w. Millegemvrienden werd opgericht, kon er geen betere sekretaris gevonden worden dan Georges. Die taak heeft hij gedurende vele jaren waargenomen.

Wanneer Georges meent dat hij lang genoeg "zijn pees heeft heeft afgedraaid" voor de Millegemgemeenschap en ontslag neemt om welke reden dan ook, ligt het voor de hand dat wij hem, en Lucia natuurlijk ook, heel dankbaar zijn voor de onvermoeibare werkkraft, waarmee hij doorheen al die jaren heeft ten dienste gesteld.

Onze oprechte DANK begeleide u, Georges, de verdere, hopelijk rustiger jaren van uw leven !

H. Belmans

MILLEGEM – MILLEGEM – MILLEGEM.

Op **zaterdag 2 mei 1992** organiseert de fietsclub K.A.W.S. uit Deurne een fietstocht die van Millegem bij Ranst naar Millegem bij Mol loopt en weer terug. De rit kreeg als naam "*Millegem – Millegem*" en als extra vermelding : **herdenkingsrit Achiel Malfait**.

Inderdaad was het Achiel Malfait, die aan de Herentalsebaan te Millegem woonde, die enkele jaren geleden het idee had de twee Millegem's door een fietstocht met elkaar te verbinden. Achiel Malfait zelf was een ervaren fietstoerist met grote internationale fietstochten op zijn naam. Hij fietste over Alpen en Dolomieten, in Duitsland, Frankrijk, Zwitserland en Italië en reed in 1980 met zijn vriend Wilfried Wijn uit Deurne naar *Santiago de Compostela*, waar de huidige belangstelling voor dit eeuwenoud bedevaartsoord weer is opgeleefd.

Achiel stippelde de wegwijzer tussen de twee Millegem's uit langs allerhande kleine baantjes en fietswegen, langs kanaal- en Neteoevers, dwars door de provincie Antwerpen. De mooie Abdij van Tongerlo wordt onderweg bezocht. De totale afstand bedraagt **130 km**, een rit dus voor getrainde fietsers, maar er worden ook afstanden over **35 km** en **80 km** voorzien, zodat ook de minder getrainde fietser aan deze herdenkingsrit kan deelnemen. Het is overigens de bedoeling dat de familiale fietsers, verenigingen allerhande en jeugdverenigingen aan deze fietstocht zouden deelnemen.

Het **35 km** parcours loopt langs de **Nete- en Albertkanaaloevers**, het **80 km** parcours loopt tot de **Abdij van Tongerlo** en weer terug langs het Albertkanaal. **Vertrek** telkens in **Millegem-Ranst** zelf.

De rit van **130 km** zal vertrekken van het **Sportcentrum O.P.A.** tussen Broechem en Vremde. Aan het einde van elk parcours is een individuele bloemenhulde voorzien aan het graf van initiatiefnemer Achiel Malfait, die veel te vroeg overleed op 4 juni 1991.

Alle fietsers die graag een mooie fietstocht willen rijden kunnen deelnemen aan deze **Millegem – Millegem**, herdenkingsrit Achiel Malfait. Inlichtingen bij :

Wilfried Wijn, Boekenberglei 276, 2100 Deurne, tel. 03/322.34.04
Albert Trentels, Merkssemsebaan 188, 2110 Wijnegem, tel. 03/353.61.29

Inschrijfrecht : Rit van 130 km : 40 Fr., ritten van 35 en 80 km : 20 Fr.

MILLEGEMFEESTEN 1992.

Noteer al vast de data :

Vrijdag 11 september : Kaartavond en worstenbol
Zaterdag 12 september : Barbecue en namiddagactiviteit

Jongeren die op een van deze dagen een handje willen toesteken en eventueel als *garçon* willen meehelpen, mogen vanaf nu reeds hun naam opgeven bij Staf Janssens of een van de bestuursleden. Natuurlijk mogen ook meisjes als "*garçon*" meedoen.

PROCESSIE : Zondag 17 mei 1992 om 10.30 uur.

De processie wordt gevormd aan de kerk in de Gasthuisstraat, gaat langs de Molenstraat, Processieweg, Hofstraat, Veldstraat, Lievevrouwestraat en terug naar de kerk, waar er een zegening is met de relikwie van de H. Pancratius.

Ook dit jaar zullen weer talrijke mensen van Millegem deelnemen aan de Sint-Pancratiusprocessie. Anderen zullen ongetwijfeld *naar het dorp afzakken* om de mooie processie te komen bekijken, want het stimuleert de deelnemers *dat er veel volk naar de processie komt*.

Het is een oude traditie dat mensen van Millegem aan de processie deelnemen. We brachten in augustus 1989 een *foto op titelblad* van de **processielantaarn** die door Jef Aerts van Millegem vele jaren in de Pancratius-processie werd meege dragen en thans nog door zijn zoon Gust elk jaar met terechte trots wordt getoond.

Veertig jaar geleden werd gedurende een drietal jaren de **hoofdrol** in de processie vertolkt door Jozef Van Gestel die toen als knaap op Millegem woonde. Jozef werd in 1937 geboren en woonde met zijn ouders in het *huis waar vroeger De Laet nog café gehouden had*, dus recht tegenover het kerkje van Millegem. Jozef Van Gestel ging naar de jongensschool van Ranst tot het achtste studiejaar en werd tussen de andere ben-gels uitgekozen om Sint Pancratius in de processie uit te beelden.

Wij waren blij toen we van de moeder van Jozef, Emma Koninkx die thans nog in de St.-Antoniusstraat woont, de foto in bruikleen kregen voor dit nummer. Bij nader toezien vertoont Jozef een zeer goede gelijkenis met de Heilige Pancratius, deze heilige werd als 14-jarige in het jaar 304 op 12 mei te Rome onthoofd. Jozef ging na zijn huwelijk in Broechem wonen.